بسم الله الرحمن الرحيم

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

بابەتی المناسخات

<u>پێناسەی – المناسخات – :–</u> (المناسخات) کۆی ووشەی (مناسخە) یە واتە :– لابردن – گواستنەوە ،بەلام لە روانگەی شەرعەوە :– بریتی یە لەوەی کە یەکیك یان زیاتر لە میراتگری مردوو بمری پێش ئەوەی میراتەکەی مردووی یەکەم بەش بکرێ، بەمانایەکی تر یەکێك مردووە هیشتا میراتەکەی بەش نەکراوە یەکێك یان زیاتر لە میراتگرەکانی بمری یان بمرن.

<u>هۆکاری ناوبردنی بە مناسخە:–</u> چونکە مەسەلەی مردووی یەکەم لابراوە بە مەسەلەی مردووی دووەم یان حوکمەکەی لابراوە یان مالەکە گوازراوەتەوە لە میراتگریك بۆ میراتگرێکی تر.

واتە ئەم موناسەخەیە بۆ ئەمەیە کە بمانەوی میراتەکە دابەش بکەین تا بزانین بەشی مردووی دوەم چەندە لە مردوی یەکەم تا بدری بە میراتگرەکانی مردووی دووەم.

تێبینی:– تەنها ئەوە موناسەخەیە کەبەشی هەیە لە مردوی یەکەم بەلام مردوی دوەم کە مال و سامانی خۆی هەیە بەشیوەی ئاسایی خۆی دابەشی سەر میراتگرەکانی دەکریت نەوەك تیکەل بە موناسەخە بکرێ.

﴿حالەتەکانی موناسەخە﴾

<u>موناسەخە سێ حالەتی هەیە :</u>

حالەتی یەکەم:– میراتگرەکانی مردووی دووەم هەمان میراتگرەکانی مردووی یەکەمن.

حالەتی دووەم:– میرات گرەکانی مردووی دووەم و ئەوانەی پاش ئەوانیش میرات لەیەکتر ناگرنەوە تەنها لە مردوی خۆیان واتە میراتگرانی مردوی دوەم تەنها لە دوەم دەگرنەوە هی سێیەم تەنها لە سێیەم دەگرنەوە.....

حالەتی سێیەم:- میراتگرانی مردووی دووەم ئەوانەی دوای ئەوانیش میراتگری مردووی یەکەمن و میراتگری تریشیان لەگەل دایە بەلام میراتەکەیان جودایە .

حالەتی یەکەم لە موناسەخە

میراتگرەکانی مردووی دووەم هەمان میراتگرەکانی مردووی یەکەمن.

شێوازی حەل کردنی ئەم حالەتە :- مردووی دووەم و سێیەم و ... وادادەنێین هەر بونیان نەبووە واتە ئەوەی ئیستا ماون دەدری بە ئەوان ، بۆ نمونە (ئافرەتێك مردووە بەناوی - فاتمە - لەپاشی بەجێماوە داپیرەیەك خوشکەکی لە داك و باب بەناوی - زینب - و خوشکەکی لەباب بەناوی - عائشە - هیشتا میراتەکە دابەش نەکرابوو عائشەی خوشکی فاتمە شوی بە میردی فاتمە کرد لە مەسئەلەکە ئینا عائشە مرد لەو حالەتە هیچ لە مەسەلە ناگۆرێ میرات گری هەردوو مردوەکە هەر مێرد و داپیرەك وخوشکەکی لەداك وبابە :-

مێرد	داپیر	خوشك لە د.ب -زینب-	مەسئەلە
١/٢	١/٦	١/٢	٦
٣	١	٣	عول ٧

نمونەیەکی تر:- پیاوێك مرد شەش برای لە داك وبابی لە پاش بە جێمابوو میراتەکە بەش نەکرا تا چواریان مردن یەك لە دوای یەك تەنها دوو ماوە وە هیچ میراتگری تریان نیە کەواتە میراتەکە دەکری بە دوو بەش هەر برای بەشیك.

نمونەیەکی تر: پیاویك مرد لەپاشی بەجێما(داك - ٤ برا لەداك) میراتەکە بەش نەکرا تا ٢برا لە داك مردن وە لەو میراتگرانە زیاتر نەبون بۆیە:

داك	٢برا لەداك	مەسئەلە
١/٦	١/٣	٦
١	٢	مەسئەلەکە ردە واتە ١+٢=٣

پاش ئەوەی داکەکە شەش یەکی برد و ٢براکەی لە داك سێیەکیان برد مەسەلەکە رەدە چونکە ١ بەشی داك و ٢ بەشی دوبرا = ٣ کەچی ٣ ماوە بۆیە ژن و میرد لەمەسەلە نیە کەواتە بەشەکان کۆبکەوە و بیکە بە ئەصلی مەسئەلە واتە ١+٢= ٣ یەك بەشی داك بەفەرز و رەد و هەر برای بەشێك بە فەرزو رەد. ---

---

حالەتی دووەم لە موناسەخە

میرات گرەکانی مردووی دووەم و ئەوانەی پاش ئەوانیش میرات لەیەکتر ناگرنەوە تەنها لە مردوی خۆیان واتە میراتگرانی مردوی دوەم تەنها لە دوەم دەگرنەوە هی سێیەم تەنها لە سێیەم دەگرنەوە.....

بەمانایەکی رۆنتر میراتگری مردووی یەکەم لەناو میراتگری مردووەم نیە.

حالەتی سێیەم لە مناسخە

میراتگرانی مردووی دووەم ئەوانەی دوای ئەوانیش میراتگری مردووی یەکەمن و میراتگری تریشیان لەگەل دایە بەلام میراتەکەیان جودایە .

چۆنیەتی حەل کردنی نمونەی حالەتی دووەم و سێیەم ان شاء الله رۆن دەکەینەوە پاش باس کردنی دەستوری موناسەخەی حالەتی دوەم و سێیەم :-

ئەگەر هاتوو یەکێك مرد هێشتا میراتەکەی بەش نەکرابوو یەکێکی تر لە میراتگرەکانی مردوی یەکەم مرد تا بتوانین ئەم جۆرە میراتە بەش بکەین پێویستیمان بەم خالانەی خوارەوە هەیە :

- **مەسەلەیەك دروست دەکەین بۆ مردوی یەکەم بەشێوەیەکی ئاسایی وەك لە پێشتر باس کراوە کە مردوی دوەم بە زیندو دائەنرێ و بەشەکان بەشێوەی ئاسایی بەش دەکرێ .**
- **ئەگەر تصحیحی دەوێت پێویستە تصحیحی بکەین.**
- **مەسەلەیەکی تر دروست دەکەین بۆ مردوی دووەم و دیاری کردنی بەشی میراتگرانی مردوی دوەم**
- **ئەگەر تصحیحی پێویستە بیکە.**
- **سەیری ئەسلی مەسەلەی مردوی دوەم بکە لەگەل بەشەکەی لە مردوی یەکەم بزانە چ پەیوەندیەکیان هەیە واتە توافقە ، تداخلە، تباینە .... .**
- **ئەگەر مەسەلەی مردوی دوەم لەگەل بەشەکەی لە مردوی یەکەم -تماثل - بێ ئەوا هیچ گۆرانکاری ئەوتۆی نابێ واتە هەرهەمان بەشەکەی کە لە مردوی یەکەمی وەرگرتوە بیکە بە ئەسلی مەسەلەی دوەم . ئەگەر توافق بوون ئەوا وفقی مەسەلەی مردوی دوەم لە تەواوی مەسەلەوبەشەکانی میراتگرانی مردوی یەکەم جاران دەکرێ بۆ ئەو میراتگرانەی کە لەهەردو مردوو میراتگرن ئینجا وفقی بەشی مردوی دوەم لەیەکە جارانی بەشی میراتگرانی دوەم بکە.**

ئەگەر تباین بوو ئەوا تەواوی مەسەلەی مردوی دوەم جارانی تەواوی مەسەلەی مردوی یەکەم لەگەل بەشەکانی میراتگرانی مردوی یەکەم دەکریَ بۆ ئەو میراتگرانەی کە لەهەردو مردوو میراتگرن ئینجا تەواوی بەشی مردوی دوەم لەیەکەم جارانی تەواوی میراتگرانی مردووی دوەم بکە. .

نمونە لەسەر حالەتی دووەم:-

پیاوێك مردووە لە پاشی بەجێماوە : ژن – کچ(لە ژنێکی تر) – مام ، پێش بەش کردنی میراتەکە کچەکە مرد و لەپاشی بەجێماوە (مێرد – کور) .

سەرەتا مەسەلەی مردووی یەکەم حەل دەکەین : ژنەکە هەشت یەکی هەیە چونکە منال هەیەو کچەکە نیوەی هەیەو چونکە تەنهایە و معصبی نیە وماوە بۆ مام بە عصبە بالنفس ، ئەصلی مەسئەلە لە ٨ چونکە هەشت و یەك و نیوە هەیە تداخلە ئینجا مەسەلەی مردوی دوەم حەل دەکەین کە کچەکەیە مردوە لەپاشی بەجیماوە میرد و کور ، میردەکە چواریەکی هەیە چونکە منال هەیە و ماوە بۆ کورەکە دەبی بە عصبە بالنفس واتە ئەصلی مەسئەلە لە ٤ چونکە چواریەك و ماوە هەیە میردەکە ١سهم و کورەکە ٣ سهم ئینجا سەیری نیوان ئەصلی مەسئەلەی مردوی دووەم بکە کە (٤) وە سەیری بەشی مردوی دوەم بکە لە مردوی یەکەم ئەویش (٤) کەواتە وەکو یەکن وە بەبی کەرت دابەش دەبی کەواتە مەسەلەی جامعە (٨) بۆ ژنی مردوی یەکەم (١سهم) و بۆ مامی مردوی یەکەم(٣ سهم) و بۆ میردی مردوی دووەم (١ سهم) و بۆ کوری مردوی دوەم (٣ سهم) .

میراتگرانی مردووی یەکەم				
ژن	کچ	مام	مەسئەلە	الجامعە
١/٨	١/٢	ع	٨	٨
١	٤	٣		
میراتگرانی مردووی دووەم				
مێرد	کور	مەسئەلە		
١/٤	ع	٤		
١	٣			

نمونەیەکی تر لەسەر حالەتی دووەم:- پیاوێك مردوە لە پاشی بەجێماوە :﴿ ژن – ٢کچ (لە ژنیکی تر)- مام ﴾ میراتەکە بەش نەکرا تا کچێك مرد لەپاشی بەیما ﴿ مێرد – کور﴾

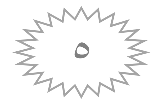
سەرەتا مەسەلەی مردووی یەکەم حەل دەکەین : ژنەکە هەشت یەکی هەیە چونکە منال هەیەو ٢کچەکە دوو سێیەکیان هەیەو چونکە ژمارەیان دووە و معصبیان نیە وماوە بۆ مام بە عصبە بالنفس ، ئەصلی مەسئەلە لە ٢٤ چونکە هەشت یەك و دوو سێیەك هەیە تباینە ئینجا مەسەلەی مردوی دوەم حەل دەکەین کە یەك لە کچەکان مردوە لەپاشی بەجیماوە میرد و کور ، میردەکە چواریەکی هەیە چونکە منال هەیە و ماوە بۆ کورەکە دەبی بە عصبە بالنفس واتە ئەصلی مەسئەلە لە ٤ چونکە چواریەك و ماوە هەیە میردەکە ١سهم و کورەکە ٣ سهم ئینجا سەیری نیوان ئەصلی مەسئەلەی مردوی دووەم بکە کە (٤) وە سەیری بەشی مردوی دوەم بکە لە مردوی یەکەم ئەویش (٨) کەواتە توافقە بە چواریەکئینجا چواریەکی چوار یەکە جارانی یەکەم و بەشەکان بکە هەروەك خۆی دەردەچیَ کەواتە مەسەلەی جامعە (٢٤) وە چواریەکی بەشی مردوی دوەم لەیەکەم واتە چواریەکی ٨ دەکاتە دوو جارانی مەسەلەی دوەم و بەشەکان بکە : بۆ ژنی مردوی یەکەم (٣سهم) و بۆ کچە زیندوەکەی مردووی یەکەم (٨ سهم) بۆ مامی مردوی یەکەم(٥ سهم) و بۆ میردی مردوی دووەم (٢ سهم) و بۆ کوری مردوی دوەم (٦ سهم) .

میراتگرانی مردووی یەکەم				
ژن	٢کچ	مام	مەسئەلە	الجامعە
١/٨	٢/٣	ع	٢٤	٢٤
٣	١٦	٥		
میراتگرانی مردووی دووەم				
مێرد	کور	مەسئەلە		
١/٤	ع	٢×٤		
٢=٢×١	٦=٢×٣	٨		

نمونە لەسەر حالەتی سێیەم:

١- ژنێك مردووە لە پاشی بەجێماوە ﴿ مێرد – داك – کور – بنت ﴾پیش بەش کردنی میراتەکە کورەکە مرد لەپاشی بەجیما ئەوانەی لەمەسەلەی یەکەم ﴿باب – داپیر – خوشك ﴾ وە ﴿ ژن – کور ﴾

سەرەتا مەسەلەی مردووی یەکەم حەل دەکەین : مێردەکە چوار یەکی هەیە چونکە منال هەیەو داك: شەش یەکی هەی چونکە منال هەیە و ماوە بۆ کچەکەو کورەکە للذکر مثل حظ الانثیین، ئەصلی مەسئەلە لە ١٢ چونکە چواریەك و شەش یەك هەیە توافق بە نیوەیەبەلام بەشی کورو کچەکە تباینە بۆیە ٣ جارانی ئەصلی مەسئەلەو بەشەکان دەکەین ١٢×٣=٣٦ بۆ میردەکە ٩سهم و بۆ دایکەکە ٦ سهم و ماوە ٢١ سهم بۆ کورەکە ١٤ و بۆ کچەکە ٧ سهم ئینجا

مەسەلەی مردوی دوەم حەل دەکەین کە کورەکە مردوە لەپاشی بەجیماوە ژن و کور و باب و داپیر و خوشك لەداك وباب ، ژنەکەکە هەشت یەکی هەیە چونکە منال هەیە و باب شەش یەکی هەیە و داپیر شەش یەکی هەیە و ماوە بۆ کورەکە دەبی بە عصبە بالنفس و خوشکەکە بیبەشە بە باب و کور واتە ئەصلی مەسئەلە لە ٢٤ چونکە هەشت یەك و شەش یەك هەیە ژنەکە٣سهم وباب ٤سهم و داپیر٤سهم وماوە بۆ کورەکە ١٣ سهم و خشکەکە بیبەشە بە باب و کورئینجا سەیری نیوان ئەصلی مەسئەلەی مردوی دووەم بکە کە (٢٤) وە سەیری بەشی مردوی دوەم بکە لە مردوی یەکەم ئەویش (١٤) کەواتە توافقە بە نیوە ئینجا نیوەی مەسەلەی دوەم کە ١٢ جارانی مەسئەلەی یەکەم ٣٦و بەشەکان بکە ١٢× ٣٦ = ٤٣٢ وە نیوەی بەشی مردوی دوەم لەیەکەم واتە نیوەی ١٤ دەکاتە ٧ جارانی مەسەلەی دوەم و بەشەکان بکە : بۆ ژنەکە (٢١سهم) وبۆ باب ٢٨ سهم و بۆ داپیر ٢٨ سهم و ماوە بۆ کورەکە ٩١ سهم :مەسئەلەی جامعە لە ﴿ ٤٣٢﴾ دەردەچی بەم شیوەیە :

مێردی مردووی یەکەم: ١٠٨ سهم کە هەمان باوکە لە مردوی دوەم واتە +٢٨ سهم لە مردوی دوەم =١٣٦ سهم .

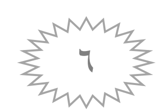
داکی مردووی یەکەم ٧٢ سهم هەمان داپیرە لە مردوی دوەم ٣٨ سهم واتە ﴿ ١٠٠ سهم ﴾

کچی مردوی یەکەم ٨٤ سهم بەلام لە مردوی دوەم نیەتی .

ژنی مردووی دووەم ٢١ سهم

کوری مردووی دوەم ٩١ سهم

میراتگرانی مردووی یەکەم					
میرد	داك	کچ	کور	مەسئەلە	الجامعە
١/٤	١/٦	ع للذكر مثل حظ الانثيين		٣×١٢	٤٣٢
٩=٣×٣	٦=٣×٢	٢١=٣×٧		١٢×٣٦	
		٧	١٤		
١٠٨=١٢×٩	٧٢=١٢×٦	٨٤=١٢×٧	مردووە	٤٣٢	
میراتگرانی مردووی دووەم					
ژن	باب	داپیر	کور	خوشك لەد.ب	مەسئەلە
١/٨	١/٦	١/٦	ع	بیبەشە	٧×٢٤
٢١=٧×٣	٢٨=٧×٤	٢٨=٧×٤	٩١=٧×١٣	٠	١٦٨

نمونەیەکی تر :پیاویك مردووە لەپاشی بەجێماوە ﴿ ژن – کور – کچ ﴾ پیش دابەش کردنی میرات کچەکە مرد تەنها ئەوانەی لەپاش بەجیما کە میراتگری مردوی یەکەمن.

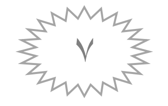
سەرەتا مەسەلەی مردووی یەکەم حەل دەکەین : ژنەکە هەشت یەکی هەیە چونکە منال هەیەو ماوە بۆ کچەکەو کورەکە للذکر مثل حظ الانثیین، ئەصلی مەسئەلە لە ٨ چونکە هەشت یەك و ماوە هەیە بەشی کورو کچەکە تباینە بۆیە ٣ جارانی ئەصلی مەسئەلەو بەشەکان دەکەین ٣×٨=٢٤ بۆ ژنەکەکە ٣سهم و ماوە ٢١ سهم بۆ کورەکە ١٤ و بۆ کچەکە ٧ سهم ئینجا مەسەلەی مردوی دوەم حەل دەکەین کە کچەکە مردوە لەپاشی بەجیماوە میراتگرانی مردوی یەکەم واتە داك وبرایەکی لەداك وباب ، داکەکە سێیەکی هەیە چونکە مردوەکە منالی نیەو لە برایەك زیاتری نیە و ماوە بۆ کورەکە دەبی بە عصبە بالنفس و خوشکەکە بیبەشە بە باب و کور واتە ئەصلی مەسئەلە لە ٣ بۆ دایکەکە ١ سهم وماوە بۆ کورەکە ٢ سهم ئینجا سەیری نیوان ئەصلی مەسئەلەی مردوی دووەم بکە کە (٣) وە سەیری بەشی مردوی دوەم بکە لە مردوی یەکەم ئەویش (٧) کەواتە تباینە ئینجا تەواوی مەسەلەی دوەم کە ٣ جارانی مەسئەلەی یەکەم ٧ وبەشەکان بکە ٣× ٢٤ = ٧٢ وە تەواوی بەشی مردوی دوەم لەیەکەم واتە ٧ جارانی مەسەلەی دوەم و بەشەکان بکە : بۆ داکەکە ١×٧=٧ سهم و ماوە بۆ کورەکە ٢×٧=١٤ سهم :مەسئەلەی جامعە لە ﴿ ٧٢﴾ دەردەچی بەم شیوەیە :ژنی مردوی یەکەم کە دایکی مردوی دوەمە لە مردوی یەکەم٩سهم ولەمردوی دوەم ٧ سهم واتە ١٦ سهمی هەیە کورەکە لە مردووی یەکەم کە برای مردوی دوەمە ٤٢+١٤ = ٥٦ سهمی هەیە.

میراتگرانی مردووی یەکەم	ژن	کور	کچ	مەسئەلە	راستکردنەوە	مەسئەلەی جامعە
	١/٨	للذكر مثل حظ الانثيين		٨	٣×٨	
	٣×١	٣×٧			٢٤	٣×٢٤
	٣×٣	٣×١٤	٧			٧٢
	٩	٤٢	٢١ مردووە			

میراتگرانی مردووی دووەم	داك	برا لەداك وباب	مەسئەلە
	١/٣	ماوە	٧×٣
	٧=٧×١	١٤=٧×٢	٢١

نمونەیەکی تر: پیاوێك مردووە لەپاشی بەجێماوە ﴿ ژن – داك – کچ – خوشك لە داك وباب ﴾ پیش ئەوەی میراتەکە بەش بکرێ ژنەکە مرد لەپاشی بەجیما ئەوانەی یەکەم وە (میرد – کور) :–

سەرەتا مەسەلەی مردووی یەکەم حەل دەکەین : ژنەکە هەشت یەکی هەیە چونکە منال هەیەو داکەکە شەش یەکی هەیەو چونکە منال هەیە و کچەکە نیوەی هەیە چونکە بە تەنهایەو عەصەبەی نیە و ماوە بۆ خوشکەکەی لە داك وباب ،

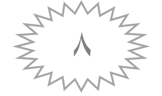

ئەصلی مەسئەلە لە ٢٤ چونکە هەشت یەك وشەش یەك هەیە توافقە بە نیوە ئینجا مەسەلەی مردوی دوەم حەل دەکەین کە ژنەکە مردوە لەپاشی بەجیماوە میرد و کچ و کور ، میردەکە چواریەکی هەیە چونکە منال هەیە و ماوە بۆکچەکەو کورەکە دەبی بە للـژکر مپل حڤ الانپیین واتە ئەصلی مەسئەلە لە ٤ چونکە چواریەك و ماوە هەیە میردەکە ١سهم و کچەکە ١ سهم و کورەکە ٢ سهم ئینجا سەیری نیوان ئەصلی مەسئەلەی مردوی دووەم بکە کە (٤) وە سەیری بەشی مردوی دوەم بکە لە مردوی یەکەم ئەویش (٣) کەواتە تباینە بۆیە تەواوی ئەصلی دوەم کە چوارە جارانی یەکەم و بەشەکان بکە بەم شیوەیە : ئەصلی مەسئەلە ٢٤×٤= ٩٦ کە بریتی یە لە مەسئەلەی جامعە ، بەشی ژن ٣×٤=١٢ ، بەشی داك ٤×٤=١٦ ، بەشی کچ ١٢×٤= ٤٨ ، بەشی خوشك لە داك وباب ٥×٤=٢٠، ئینا تەواوی بەشی مردوی دوەم لەیەکەم واتە ٣ جارانی مەسەلەی دوەم و بەشەکان بکە واتە : مەسەلە : ٤×٣= ١٢ ، بەشی مێرد ١×٣=٣ ، بەشی کچ: ١×٣=٣ ، بەشی کور ٢×٣=٦ .

میراتگرانی مردووی یەکەم	ژن	داك	کچ	خوشك لە د.ب	مەسئەلە	مەسئەلەی جامعە
	١/٨	١/٦	١/٢	ماوة	٢٤	٢٤×٤
	٤×٣	٤×٤	٤×١٢	٤×٥		٩٦
	١٢	١٦	٤٨	٢٠		

میراتگرانی مردووی دوەم	میرد	کچ	کور	مەسئەلە
	١/٤	للذکر مثل حظ الانثیین		٤
	١×٣=٣	١×٣=٣	٢×٣=٦	٤×٣=١٢

==

میراتی – الحمل –

کۆرپە

<u>پێناسەی الحمل:–</u> لە رووی زمانەوە قورسایەتی لە سکی ئافرەت .لەرووی زاراوە شەرعی ئەوکۆرپەی ناوسکی ئافرەتە کە میرات دەگری یان کاردەکاتە سەر میراتگرەکانی تر بە هاتنە سەر دونیا.

<u>مەرجی الحمل لە میرات :–</u>

دوو مەرجی هەیە:

١– بزانری کەوا بونی هەبوە لەکاتی مردنی باوکەکەی ئەوەش بە دوو شیوە دەزانری ئەگەر منالەکە بەشەش مانگی بوە کە ئافرەتەکەش لای میردی بوە لەوکاتە . شیوەی دوەم یان لە ماوەی زۆرترینی حەمل یان کەمتر ئەگەر ئافرەتەکە لای میردی نەبوە یان لای بوە لەبەر هۆکاریك لەگەلی کۆ نەبوتەوە وەك دورکەوتنەوە یان چودا بونەوە .

٢– کاتی کە دەبێ بە زیندویی لەدایکی ببێ و ژیانی هەبوبی ئەمەش بە بۆچونی حەنەفیەکان ئەوەیە بە موتلەقی حەرەکەو جولەی هەبی کە دەبی بەلام بەلای شافعی و حەنبەلیەکان جولەیەکی درێژی هەبێت وە مالکیەکان دەلین دەنگی لێوە بێت بە گریان وە یان مشتنی مەمك .

کەواتە بۆمان دەرکەوت گرنگ وایە کە منالەکە دەبی پێویستە دەنگی لێوە بیت بەگریان یان هاوار کردن وەیان جولەیەکی درێژ، بەلام جولەیەکی کەم و نەفەسیکی کەم مانای ژیان نادات .

پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمویەتی : اذا استهل المولود صارخا ورث وان لم یستهل صارخا لم یرث) رواه اصحاب السنن .واتە ئەگەر لەدایك بوەکە هاتە سەردونیا و دەنگی لیوە هات میرات دەگری ئەگەر بەبی دەنگی بیت ناگری _ واتە بە مردویی بوە .

قەولی راجح: قسەی جمهورە جگە لە حەنەفیەکان .

ئایا زۆرترین ماوەو کاتی حەمل چەندە لەلایەن شەرع زانان؟

قەولی یەکەم:– سنوری زۆری بۆ نیە بەلکە دەگەریتەوە بۆ عورفی شوینەکە ئەمەش بە بۆچونی قورتبی و ابن القیم وابن باز و ابن عثیمین .

قەولی دووەم:– ٢سال

قەولی سێیەم : ٣ سال

قەولی چوارەم : چوارسال

قەولی پینجەم : ٥ سال

قەولی شەشەم: حەوت سال

قەولی حەوتەم: ٩ مانگ ئەمە قەولی زاهیریەکانە

قەولی هەشتەم:– ١٠ مانگە ئەوەش قەولی دکتۆرەکان وزۆرینەی زانایانی هاوچەرخ و سەردەم.

قەولی راجح:– کۆکردنەوەی نێوان قەولی یەکەم و هەشتەمین زۆرینەی حمل بۆ عورف دەگەریتەوە وە عورفی ئەم سەردەمەش زۆرینەکەی ١٠ مانگە چونکە ئەگەر لە دەمانگ زیاتر کۆرپەلە بمینیتەوە دکتۆرەکان دەلین بە زۆری وایە دەمرێ.

حوکمی دابەش کردنی میرات کاتیك حەمل هەبێ:–

دیارە کە زانایان لەم بارەوە سێ قەولیان هەیە :–

قەولی یەکەم:– قەولی حەنەفیەکان و هەندی لە زانایان ئەوەیە : میراتەکە ی کە حەملی تیدایە دابەش ناکرێ هەتا حەملەکە رۆن دەبێتەوە چونکە نازانری جۆری کۆرپە و ژمارەکەی.

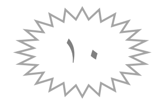
قەولی دووەم:– قەولی حەنبەلیەکان و هەندی لە زانایان ئەوەیە : ئەگەر هاتوو میراتگرەکان ریك کەوتن لەسەر چاوەروانی کردن تا منالەکە دەبی ئەوە باشترە وە ئەگەر ناکۆك بوون هەندیکیان داوای بەش کردنیان کرد و توشی زەرەرو زیان نەدەهاتن بەچاوەروان کردن و میراتەکە دابەش دەکری بە بە شەش گریمان (لەناوپاش باسی دەکەین) کەچی ئەبو حەنیفە رەحمەتی خوای لەسەربی تەنها دوو گریمان دادەنی بۆ حەمل : نیر و مێ.

قەولی سێیەم:– ئەگەر ماوەی بونی منالەکە نزیك بوو دابەش ناکری تا منالەکە دەبی ئەوە بۆچونی هەندی لە حەنەفیەکانە وە جیاوازن لە ماوەی نزیك کە چەندە ئەوەش چەند قەولیکیان هەیە .

حالەتەکانی میراتگر لەکاتی هەبونی حمل:–

حالەتی یەکەم :– بەهەموو تەقدیراتەکانی حمل بەشی میراتگرەکان ناگۆرێ بە هەبون و نەبون و نیرو میی حەملەکە ئەوە میراتگرەکە بەشی تەواوی خۆی وەردەگرێ .

حالەتی دووەم:– میراتگر بێبەش دەبی لەهەندەك تەقدیراتی حەمل ئەوە لەو حالەتەکە میراتگرەکە هیچ وەرناگری تا منالەکە دەبی .

حاڵەتی سێیەم:- بەشی میراتگر کەم دەکات بەتەواوی بێبەش نابی بە هەبونی حەمل ئەمە لەو حاڵەتە بەشە کەمەکەی پێ دەدرێ.

هەنگاوەکانی شیکردنەوەی میراتی حەمل:-

١- بۆ حەملەکە شەش گریمان و تەقدیر دادەنرێ: مردووە - نێرە - مێیە - دوانەی نێرینەن - دوانەی مێینەن - دوانەن نێر و مێ .

٢- هەر شەش مەسئەلە واتە بەشەش تقدیر حەل دەکەین واتە شەش مەسئەلە دروست دەکەین بە تصحیحەوە گەر پیویستی بە تصحیح بێت .

٣- سەیری نیوان هەر شەش ئەصلە مەسئەلە دەکەین لەو چوار ریژەیەی باس کراوە (توافق - تباین - تداخل - تماثل) چیان لە نیوانە بۆ دەرهینانی ئەصلی مەسئەلە ی جامعە .

٤- مەسئەلە جامعە دابەشی سەر ئەصلی مەسئەلەکان بکە تا بەشیکی سهم دەرچی.

٥- ئەو بەشەی کە دەرچوە جارانی بەشی میراتگرەکان بکە هەربەشەو لە مەسئەلەی خۆی تا بەشیان دیار کەوی لە مەسئەلەی جامعە

٦- سەیری نیوان بەشەکان دەکەین لە هەر شەش مەسئەلە :

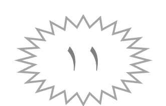
- ئەگەر بەشی میراتگرەکە نەدەگۆرا بە حمل ئەوا بەشی میراتگرەکە بە تەواوی دەدرێ .
- ئەگەر بەشی میراتگر دەگۆرا بە حمل ئەوا کەمترین بەشی پی دەدری .
- ئەگەر میراتگرەکە لەهەندەك تەقدیراتان بێبەش دەبو لە شەشەکان ئەوا هیچی پی نادرێ.

٧- ئینجا ئەوەی راگیراوە دەردەهینین ئەمەش بە کۆکردنەوەی بەشەکانی میراتگرەکان لەژیر مەسەلەی جامعە دیاری دەکەین پاشان ئەو ژمارە لە ئەصلی امعە دەردەکەین .

٨- ئەوەی راگیراوە دابەشی سەر حەمل و میراتگرەکانی تر دەکەین ئەگەر هەبن.

چۆنیەتی دابەش کردنی بەشە راگیراوەکە :-

سەبارەت بە حەمل لەکان لەشەش تەقدیرەکان بۆی دەرچوو بەشی تەواوی پی دەدرێ ئەگەر هەموو راگیراوەکە بیت ئەوە تەواو و ە ئەگەر ماوە هەبوو دابەشی سەر ئەوانی تر دەکری .... واتە سەیردەکەین هەریەك لە میراتگرەکان چەندی هەیە لە تەقدیرەکەی کە بۆ حمل دەرچوە وە لە جامعە چەندی هەیە ئەگەر ئەوەی جامعە و تەقدیری حومل وەکو یەك بون ئەوا هیچی بۆ زیاد ناکری چەندە هەر ئەوەندە، ئەگەر ریژەکان جیاواز بوون ئەوا فەرقەکەی لە راگیراوەکە پیی

دەدری هەرچەندە لە جامعەش لە هەندەك حالەتان بیبەش دەبی کەواتە ئەوەی پی دەدری کە شایەنیەتی لە راگیراوەکە لەو تەقدیرەی بۆ حەملەکە دانراوە .

دوو ئاگاداری :

١– هەندی لە زانایانی میرات ئەگەر لەبەشی حمل کەرت دەرچی تصحیح ناکات چونکە دەلێن کە رۆن بۆوە حەمل چیە پیویست بە تصحیح ناکات .بەلام ئیمە بەپیچەوانەوە تصحیحی دەکەین تا فیری بین .

٢– هەندی لە زانایان بەم شیوە مەسئەلەی حمل شی دەکەنەوە :بەشی حەملەکەی دوو نیر یان دوو می رادەگرن و بەشە زۆرەکە بۆ حمل دادەنری چونکە بونی دووانە زۆرە تەقدیراتەکانی تریش داخلی ئەمەن .

نمونە :– پیاوێك مردوە لەپاشی بەجیماوە ژنێکی حامل و برایەکی لەداك وباب :–

	٤		٦	٨		٣	٨		٣	٨		٣	٢٤		١	٨		٣	ج ٢٤					
ژن	١/٤	١	٦	٨\١	١	٣	٨\١	١	٣	٨\١	١	٣	٨\١	٣	٣	٨\١	١	٣	٣	٣	–	–	–	–
برا	ب	٣	١٨	–	–	–	ب	٣	٩	–	–	–	ب	٥	٥	–	–	–	–	١٨	–	٩	–	–
حمل	–	–	–	ب	٧	٢١	٢\١	٤	١٢	ب	٧	٢١	٣\٢	١٦	١٦	ب	٧	٢١	–	–	٢١	١٢	٢١	٢١
تقدیر	مردووە			نیر			مێ			دو نێر			دومێ			نیر ومی			٢١ موق	مر	ن	می	ن ن	ن م

میراتی – مفقود –

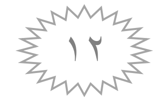
مفقود : بەو کەسە دەگوترێ کە بزربوە و نازانرێ لە ژیان دا ماوە یان مردووە.

ماوەی چاوەروان کردنی مفقود:– زانایان کۆکن لەسەر ئەوەی کە پێویستە ماوەیەك چاوەروان بکرێت تاوەکو حالی رۆن دەبیتەوە بەمان و نەمانی مفقود بەلام لە دیاری کردنی ئەندازەی ماوەی دیاری کراودا جیاوازن :–

قەولی یەکەم:– تەقدیر کردنی ئەو ماوەیە دەگەریتەوە بۆ اجتهادی حاکم دەربارەی حال و چۆنیەتی مفقود

قەولی دووەم:– پێویستە لە دانانی ماوەیەکی دیاری کراو :–

- لەلای مەزهەب ابو حنیفە چاوەروانیەکەی تا ئەو ماوەیە کە هاوتەمەنەکانی مفقود هەمووی مردون و نەماون .

- مەزهەبی مالکیەکان: چاوەروان دەکری تا تەمەنی مفقود دەگات بە حەفتا سال لە رۆژی لەدایك بونیەوە تاوەکو بزربونی لەبەر فەرموودەی پیغەمبەر صلی الله علیه وسلم (اعمار امتي ما بين الستين والسبعين وقليل من يجاوز ذلك)
- وە بەلای مەزهەب شافعیەکان و هەندی لە حەنەفیەکان : چاوەروان دەکری تاوەکو تەمەنی دەبی بە نەوەت سال لەرۆژی مردنی تا بزربونی .

قەولی سێیەم:- قەولی حەنبەلیەکانە :-

- ئەگەر مفقود بۆ گەشتیك دەرچو بو کە بەزۆری وایە گەشتەکە شوین ترس نیە واتە گەشتەکە سەلامەتیە وەکو چون بۆ فیربونی زانست و خویندن یان بازرگانی ئەوە چاوەروان دەکری تا تەمەنیان نەوەت سال تەواو دەکات لە رژی لە دایك بونیەوە .
- وە ئەگەر غالب وایە گەشتەکەی هەلاکەت و ترسی مردنی تیایە وەکو شەر یان سەردەمی روداوی ناخۆش و ویران کاری یە ئەوە لەماوەی بزر بونی تا چوار سال چاوەروان دەکری چونکە صحابەکان بەم بریارەیان کردوە بۆ خیزانی مفقود تا چوارسال دانیشی و چاوەروان بی .

وە راجح لەو قەولانە قەولی یەکەمە واتە بۆ اجتهادی حاکم دەگەریتەوە و بریار بۆ حاکم دەبی.

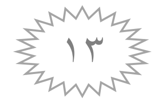
<u>حالەتەکانی میراتی مفقود</u>

مفقود سیٰ حالەتی هەیە :-

یەکەم:- مفقود ئەوکەسەیە کە میراتی لی دەگیری واتە خاوەن میراتەکە خۆیەتی ئەمە میراتەکەی بەش ناکری تا رۆن دەبێتەوە یان ماوەی دیاری کراو کۆتایی دێت یان قازی بریاردەردەکا بە مردنی مفقود.

دووەم : مفقود تاکە میرات گری مردوەکەیە : ئەمەش میراتاتەکەی پیٰ نادریٰ تا رۆن دەبێتەوە یان بریاری قازی دەردەکری بە مردنی مفقود.

سێیەم:- مفقود یەکێکە لە میراتگرەکان : ئەگەر میراتگرەکانی تر رێك کەوتن لەسەر چاوەروانی کردن تا حالی مفقود رۆن دەبیتەوە ئەوە چاوەروان دەبن ، وە ئەگەر ریك نەکەوتن لەسەر چاوەروانی ئەوا ئیجبار ناکرێن بەلکو میراتەکە دابەش دەکەن و دوو حالەتی بۆ تقدير دەکری یان زیندوە یان مردوە وە بۆ میراتگرەکان کەمترین بەشی پیٰ دەدریٰ و ماوە رادەگیریٰ تا رۆن بونەوەی حالی مفقود .

حوكمی بەشە راگیراوەكە پاش تەواو بونی ماوەی بزربونی دیاری كراو یان حوكمی حاكم

سیٚ حالـەتی هەیە :-

یەكەم: وادائەنریٚ كە مفقود لـەكاتی بەش كردنی میرات زیندوە ئەوە میراتگرە بە اتفاق و بەشەكەی دیاری دەكری

دووەم: وا دائەنریٚ كە مردووە لـەكاتی بەش كردنی میرات ئەمەش بە اتفاق میراتی نیەو راگیراوەكە دەدریتەوە میراتگرەكانی تر

سێیەم: نەزانری كە ماوە یان مردوە ئەمەش دەكریٚ بە دوو قەولـەوە لـەلای ئەهلی علم ارجح وایە میراتی نیە و راگیراوەكە بۆ میراتگرەكانی ترە وە هۆكارەكەش ئەوەیە میرات جێگیر نابیٚ بە گومان بەلـكو بە یەقین.

هەنگاوەكانی حەل كردنی مەسئەلـەی مفقود

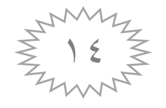
١. بۆ مفقود دوو تەقدیر دائەنریٚ: ﴿ زیندوو ، مردوو ﴾ هەرمەسئەلـەو بەشێوەیەكی ئاسایی حەل دەكەین
٢. بۆ دەرهینانی مەسئەلـەی جامعە سەیری نیوان هەردوو مەسئەلـە دەكەین بە چوار ریژەكە.
٣. مەسەلـەی جامعە دابەشی سەر ئەصلی هەریەك لـە دوو مەسئەلـەكە دەكەین و ئەوەی دەردەچی بریتی یە لـە بەشیكی سەهمی ئەو مەسئەلـە.
٤. بەشە سەهمە دەرچوەكە جارانی مەسەلـەكەی دەكەین تا بەشی هەموان دەربچیٚ
٥. سەیری نیوان بەشی میراتگرەكان دەكەین لـەهەردوو مەسئەلـە :

أ- ئەگەر میراتگرەكە لـەهەردوو مەسئەلـە بەكەی وەكو خۆیەتی بەهەبون و نەبونی مفقود ئەوا بەشی تەواوی خۆی وەردەگریٚ

ب- ئەگەر كەم و زیادی دەكرد بەشە كەمەكەی پیٚ دەدریٚ

ت- ئەگەر لـەهەردوو مەسئەلـەكە بیبەش دەبو یان لـەیەكیان بیبەش دەبوو ئەوا هیچی پیٚ نادریٚ . وماوەكە رادەگیریٚ هەتا حالی مفقود رۆن دەبێتەوە جا كە شایەنی بوو پیی دەدری ئەگەر نا بۆ خاوەن مافەكانی تر دەگەرێندریتەوە

٦. دەرهینانی ماوە راگیراوەكە وەك لـە میراتی حەمل باس كرا واتە بەشی میراتگرەكان كۆدەكەینەوە لـە ژێر مەسئەلـەی جامعە پاشان ئەنجامەكە لـە جامعە دەردەكەین ئەوەی ماوە راگیراوەكەیە.

نمونه:- پیاویك مردووه لـه پاشی بەجیماوه ﴿ ژن - کوریکی مفقود - برايەكی لـه داك وباب ﴾

	٤		٨÷٤=٢	٨		٨÷٨=١	جامعه(٨)		
ژن	٤\١	١	١×٢=٢	٨\١	١	١×١=١	١	١	٠
كور مفقود	٠	٠	٠×٢=٠	ب	٧	٧×١=٧	٠	٠	٧
براله د.ب	ب	٣	٣×٢=٦	٠	٠	٠×١=٠	٠	٦	٠
تقدير	مردوه			زيندوه			٨-١=٧ راگیراو		

نمونه : ژنیك مردووه لـه پاشی بەجیماوه : ﴿ میرد - برايەكی لـەباب مفقود - خوشكیكی لـەباب ﴾

	٢		٦÷٢=٣	٢×٣=٦		٦÷٢=٣		جامعه(٦)		
مێرد	٢\١	١	١×٣=٣	٢\١	١	١×٣=٣		٣	٠	٠
برالەب مفقود	٠	٠	٠×٣=٠	ب	١	١×٣	٢	٠	٠	٢
خوشك لـه ب	٢\١	١	١×٣=٣				١	١	٢	٠
تقدير	مردوه			زيندوه				٦-٤=٢ راگیراو		

==

میراتی نێرەمووك ﴿ الخنثی ﴾

نێرەمووك : بە کەسە دەگوترێ کە ئالـەتی نیر و ئالـەتی مێینەی هەیە یان نە بە نیر دەچی و نە بە مێ.

نێرەمووك دوو لایەنی هەیە:

ئەو لایەنەی کە تصور دەکری نیرەمووك بێ:

- لایەنی منال
- لایەنی خوشك وبرا
- لایەنی مام

ئەو لایەنەی تصور ناکری نیرەموك بیت :

- لایەنی باوکایەتی
- لایەنی دایکایەتی
- لایەنی هاوسەری

<u>بەشەکانی نیرەمووك</u>

بەشی یەکەم:- نیرەمووکی بی کیشە :

ئەوەیە کە نیشانەی پیاو یان ئافرەتی لی بەدی دەکری یان حالـەکەی رۆن و ئاشکرایە ئەم جۆرە بریاری ئەو لایەنەی بۆ دەدری کە نیشانەی ئەو لایەنی پیوەدیارە ئەگەر نیشانەی نیر بی میراتی نیری دەدریتی وە ئەگەر مێ بی میراتی میی پی ئەدرێ

بەشی دووەم : نیرەمووکی بە کێشە: ئەوەیە کەنیشانەی دیار نیە کە بتوانری بریاری لایەنیکی بۆ بدری ، ئەمەیان دوو حالـەتی هەیە :-

- ✓ ئومێدی رۆن بونەوەی حالـەکەی کە نیرە یان مێ ئەمەشیان کە بچوکە و منالـە هیشتا بلـوغی نەبوە.
- ✓ ئومێدی رۆن بونەوەی نیە ئەوەشیان بە منالی مردوە یان بلـوغی بوە و نیشانەی نێر و مێی دیار نەکەوتوە .

نيشانەكانى رۆن كردنەوەى نيرەموك

١- نيشانەنەكانى تەمەنى منالى:- تەنها بە هۆى ميز كردنەوە دەزانرى گەر شوينى ميزكردنەكەى هەمان شوين ميزى نيرينەى ئاسايى بيت ئەوا نيرە ئەگەر شوين ميزى مێينە بيت ئەوا مىَ يە وە ئەگەر بەهەردوو شوين ميزى دەكرد عيبرەت بەو شوينى كە يەكەم جار ديتە خوارەوە .

٢- نيشانەكانى گەورەيى و پاش بالغ بوون :﴿ ريش (ردێن)- بەر - بەدەركەوتنى حەيز - دەرچونى مەنى لە زەكەرى - دەركەوتنى مەمك ﴾

حالەتەكانى ميراتى نيرەمووك

پێنج حالەتى هەيە:-

يەكەم:- بە اتفاقى زانايان ميراتى نيە چونكە بێبەشە بۆيە هەبون و نەبونى هيچ كيشە دروست ناكات .بۆ نمونە هەبونى براى نيرەموك لەگەل كورى مردوەكە لەم حالەتە نيرەموك بيبەشە لەبەر هەبونى كور

دووەم:- بە اتفاق ئەگەر تاكە ميراتگر بيت ئەوە هەموو ميراتەكە هى ئەوە .

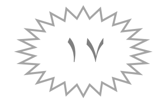
سێيەم : بە اتفاق بەهەر تەقديريك بيت ميراتەكەى ناگۆرى هەر هەمان بەشە نير بى يان مى وەكو ئەوە نيرەموك لەداكى مردوەكە يان برا لە داكە يان خوشك لەداكە يەك بيت شەش يەكە و دوو بن سێيەكە .

چوارەم:- بەيەك لەدوو تەقدير ميراتى بەردەكەوى بە تەقديرەكەى تر بيبەشە بۆ نمونە برازايەكى مردوەكە نيرەموكە ئەگەر نير بى ميراتگرە و ئەگەر مىَ بىَ لە خاوەن رەحمە و ميراتگر نيە .

پێنجەم:- بە هەردوو تەقديرى نير و مى دەگرى بەلام يەكيان زۆرە و ئەوەى تر كەمە وەكو منالى كورى مردوەكە نيرە موكە گەر نير بى زياترە عصبەيە و گەر مىَ بى كچى كورە و بەشى ديارى كراوى هەيە .

ئاگادارى:- لە حالەتى چوارەم و پێنجەم زانايان راى جياوازيان هەيە لەهەموان باشتر ئەوەيە :

ئەگەر هاتوو ئومێدى رۆن بونەوەى حالى هەبيت ئەوە لاى كەمەكە بۆ ميراتگرەكانى تر ديارى دەكرى تا رۆن دەبێتەوە و ماوە رادەگيرى تا ئاشكرابونى حالەتەكە جا ئەگەر كەشف بوو ئەوا يان ماوەكە دەبات يان دەدريتەوە ميراتگرەكان . وە ئەگەر ئومێدى كەشف و ئاشكرابونى حالى نيرەموك نەبوو ئەوا نيوەى بەشەكەى پى دەدرى بە نيرە موك هەروەها ئەوانەى تريش نيوەيان پى دەدرى نەوەك بەشى تەواويان ئەمەش بۆچونى مالكى و حەنبەليەكانە .

ڕێگای حەل کردن بەهەردوو حالەت

حالەتی یەکەم:- نیرەموکی موشکیلە ئومیدی دیار بون و کەشفی حالی نیە جا نیرەموك و ئەوانی تر بەکەمترین بەش مامەلەیان لەگەل دەکرێ بەم شیوەیە :

١- بۆ نێرەموك دوو تەقدیر دائەنرێ: ﴿ نیر ، مێ ﴾ هەرمەسئەلەو بەشێوەیەکی ئاسایی حەل دەکەین

٢- بۆ دەرهینانی مەسئەلەی جامعە سەیری نیوان هەردوو مەسئەلە دەکەین بە چوار ریژەکە.

٣- مەسەلەی جامعە دابەشی سەر ئەصلی هەریەك لە دوو مەسئەلەکە دەکەین و ئەوەی دەردەچی بریتی یە لە بەشیکی سەهمی ئەو مەسئەلە.

٤- بەشە سەهمە دەرچوەکە جارانی مەسەلەکەی دەکەین تا بەشی هەموان دەربچێ

٥- سەیری نیوان بەشی میراتگرەکان دەکەین لەهەردوو مەسئەلە :

ا- ئەگەر میراتگرەکە لەهەردوو مەسئەلە بەکەی وەکو خۆیەتی بەهەبون و نەبونی نیرەموك ئەوا بەشی تەواوی خۆی وەردەگرێ

ب- ئەگەر کەم و زیادی دەکرد بەشە کەمەکەی پێ دەدرێ

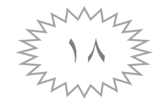
ج- ئەگەر لەهەردوو مەسئەلەکە بیبەش دەبو یان لەیەکیان بیبەش دەبوو ئەوا هیچی پێ نادرێ . وماوەکە رادەگیرێ هەتا حالی نیرەموك رۆن دەبێتەوە جا کە شایەنی بوو پیی دەدری ئەگەر نا بۆ خاوەن مافەکانی تر دەگەرێندریتەوە

٦- دەرهینانی ماوە راگیراوەکە وەك لە میراتی حەمل باس کرا واتە بەشی میراتگرەکان کۆدەکەینەوە لە ژێر مەسئەلەی جامعە پاشان ئەنجامەکە لە جامعە دەردەکەین ئەوەی ماوە راگیراوەکەیە.

حالەتی دووەم:- ئەو نێرەموکەی موشکیلە و ئومیدی رۆن بونەوەی حالی نیە ئەوا نیرەو موك و ئەوانی تریش نیوەی بەشیان دەدریتی کە شایستەیانە

١- بۆ نێرەموك دوو تەقدیر دائەنرێ: ﴿ نیر ، مێ ﴾ هەرمەسئەلەو بەشێوەیەکی ئاسایی حەل دەکەین

٢- بۆ دەرهینانی مەسئەلەی جامعە سەیری نیوان هەردوو مەسئەلە دەکەین بە چوار ریژەکە ئەنجامەکەی پیی دەگوتری - الجامعە الصغری - .

٣– مەسەلەی جامعە ی صغری دابەشی سەر ئەصلی هەریەك لە دوو مەسئەلەكە دەكەین و ئەوەی دەردەچی بریتی یە لە بەشیکی سەهمی ئەو مەسئەلە.

٤– بەشە سەهمە دەرچوەكە جارانی مەسەلەكەی دەكەین تا بەشی هەموان دەربچیٚ دەبیت الجامعە الكبری

٥– بۆ دەرهینانی الجامعەالكبری ئەوا جامعەی صغری جارانی ٢ دەكەین كە تەقدیراتی مەسەلەكەیە

٦– بەشی هەریەك لە میراتگرانی هەردوو مەسئەلە كۆدەكەینەوە و لە ژیر جامعەی كبری دادەنیٚین .

نمونە:– كەسێك مردوە لەپاشی بەجێماوە ﴿ كور – كچ – منالیكی نێرموك ﴾ئومیدی رۆن بونەوە هەیە دیاركەوی:

	٥	٤	٤	٥	الجامعه ٢٠		
كچ	١	٤	١	٥	٤	٠	١
كور	٢	٨	٢	١٠	٨	٠	٢
نیرەموك	٢	٨	١	٥	٥	٣	٠
تقدیر	نیر		مێ		٢٠–١٧=٣ راگ	نیر	مێ

نمونە ٢:– كەسێك مردوە لەپاشی بەجێماوە : (كور – منالیكی نیرەموك) ئومێدی رۆن بونەوە نیە.

	٢	٣	٣	٢	الجامعه الصغرى ٦	الجامعه الكبرى ٦×٢=١٢
كور	١	٣	٢	٤		٧
نیرەموك	١	٣	١	٢		٥
تقدیر	نیر		مێ			

نمونە٣:– ژنێك مردوە لەپاشی بەجێماوە :– ﴿ مێرد– داك – منالیكی لەباب نێرەموك﴾ ئومید هەیە رۆن بیتەوە:

	٦		٤	٦ عول ٨		٣	الجامعه ٢٤		
میرد	٢\١	٣	١٢	٢\١	٣	٩	٩	٣	٠
داك	٣\١	٢	٨	٣\١	٢	٦	٦	٢	٠
نیرەموك لە باب	ب	١	٤	٢\١	٣	٩	٤	٠	٥
تقدیر	نیر			مێ			٢٤–١٩=٥ راگ	نیر	مێ

ئەگەر لە ناو میراتگران زیاتر لە نێرەموكیك هەبێ :–

لەو حالەتەدا مەسئەلەیەكی ئاسایی حەل دەكەین بەلام:

١– تەقدیراتەكان زیاد دەكری هەر نیرەموكیك دوو تەقدیری هەیە (نیر و مێ)

٢– ئەگەر لەو حالەتە بی كە رۆن نابیتەوە ئەوا الجامعە الصغری جارانی ژمارەی تقدیرات واتە دو نیرەموك بن جارانی ٤ دەكەین وە سێ نیرەموك بیت جارانی ٦ دەكەین تا جامعەی كبری دەردەچێ .

نمونە : كەسێك مردوە لەپاشی بەجیماوە ﴿ كور – ٢ منالی نێرەموك ﴾ ئومید هەیە رۆن بیتەوە حالی نیرەموكەكان:

	٣	٢٠	٤	١٥	٥	١٢	٥	١٢	الجامعه ٦٠				
كور	١	٢٠	٢	٣٠	٢	٢٤	٢	٢٤	٢٠	–	١٠	٤	٤
نیرەموك	١	٢٠	١	١٥	٢	٢٤	١	١٢	١٢	٨	٣	١٢	–
نیرەموك	١	٢٠	١	١٥	١	١٢	٢	٢٤	١٢	٨	٣	–	١٢
تقدیر	نیر– نیر		مێ مێ		نیر مێ		مێ نیر		٦٠–٤٤=١٦	ن ن	م م	ن م	م ن

نمونە : کەسێك مردوە لەپاشی بەجیماوە ﴿ کور – ٢ منالی نێرەموك ﴾ هیچ ئومید نیە رۆن بیتەوە حالی نیرەموکەکان:

	٣	٢٠	٤	١٥	٥	١٢	٥	١٢	الجامعه الصغری ٦٠	الجامعه الکبری ٦٠×٤= ٢٤٠
کور	١	٢٠	٢	٣٠	٢	٢٤	٢	٢٤		٢٠+٣٠+٢٤+٢٤=٩٨
نیرەموك	١	٢٠	١	١٥	٢	٢٤	١	١٢		٢٠+١٥+٢٤+١٢=٧١
نیرەموك	١	٢٠	١	١٥	١	١٢	٢	٢٤		٢٠+١٥+٢٤+١٢=٧١
تقدیر	نیر– نیر		مێ مێ		نیر مێ		مێ نیر			

﴿ میراتی خنکاو و روداو و سوتان و روخان﴾

(مردنی میراتگران بەیەکەوە)

ئەمە لەکاتێکە دوو میراتگر یان زیاتر بەیەکەوە دەمرن بە سوتان یان روداو یان هەر کارەساتێك بێت .

ئەمانە پێنج حالەتیان هەیە :

حالەتی یەکەم :- بزانرێ کەوا کام لە میراتگران پیش ئەوەی تر مردووە ئەوا ئەوەی دواتر مردوە میراتگری مردوی یەکەم مەسەلەکە دەبی بە موناسخە .

حالەتی دووەم:- بە تحقیق بزانری کە میراتگرەکان بەیەکەوە مردون لەیەك سات و کات دا ئەوا نابن بە میراتگری یەکتری بە ئیجماعی زانایان میراتی هەریەکەیان دەدری بەمیراتگرەکانیان جگە لەوەی لەگەڵی مردوە.

حالەتی سێیەم :- نەزانری کامەیان پیش ئەوەی تر مردوە یان بەیەکەوە .... واتە دیار نیە.

حالەتی چوارەم :- دەزانری یەك پیش ئەوەی تر مردوە بەلام دیار نیە کامەیانە.

حالەتی پێنجەمین:- زانرا کە کامیان پیش ئەوەی تر مردوە بەلام لەبەر زۆر بەسەرچونی ماوەکە لە بیریان کرد یان شاهیدحال هەبو ئەویش مردبو ...

لە سێ حالەتەکەی کۆتایی (٣-٤-٥) دا زانایان بۆچونی جیایان هەیە لەسەر دوو قەول :-

قەولی یەکەم:- میرات لەیەك ناگرنەوە ئەمەش قەولی جمهوری زانایانە لە مالکی و حنەفی و شافعی رەحمەتی خوا لەسەریان بێ ، بەلگەیان ئەمەیە:

ا- صحابە بەم شیوەیە حوکمیان کردوە لە کژراوەکانی یەمامە و صفین میراتەکانیان دا بەو میراتگرانەی ماون جگە لە مردوەکان بەیەکەوە .

ب- لە مەرجەکان بون بە میراتگر : بە تحقیق دەبی میراتگر دزای مردوەکە ژیانی هەبوبی گەر بۆ چەند چرکەیەکیش بی ئەوەش دیار نیە کەواتە نابن بە میراتگری یەکتری .

قەولی دووەم :- قەولی ئیمام ئەحمەدە رەحمەتی خوای لەسەر بێ بەم شیوەیە :

١- ئەگەر هاتوو میراتگرەکان ناکۆك بون و نەگەیشتن بەیەك و هەریەکەو ئیدعای ئەوەی دەکرد مردوەکەی ئەو دوای ئەوەی تر بوە و هیچ بەلگەشیان بە دەستەوە نیە وەیان بەلگە هەیە بەلام بەلگەکان دژ بەیەکترن لەو کاتە قبول ناکری و

بەلگەی هەردولا بەتالە و داوای سویند لە هەردولا دەکرێ گەر هەمویان سوێدیان خوارد ئەوا مردوەکان نابن بە میراتگری یەکتری.

٢- کیشەو ناکۆکی نیە لە نیوان میراتگران لەوکاتەی هەریەك لە مردوەکان میرات لەوە دەگرن کە پیی دەگوتری – تلاد- واتە مالی کۆنی هەبوە پیش مردنیان و ئەوەی تر میراتی لەو مردیە ناگری کە لەگەلی مردوە و پیی دەگوتری – طریف – واتە نوی ئەوە تەنها دەدری بە میراتگرە زیندوەکان بەلگەشیان ئەوەیە : قسەی ئیمامی عومەر رەزای خوای لەسەربێ لە مردوەکانی نەخۆشی تاعون بیان کەن بە میراتگری یەکتری. واتە هەندیك لەهەندیك دەبن بەمیراتگری یەکتری.

وە راجح قەولی یەکەمە چونکە بەلگەکەی بەهێزترە و بەلگەی قەولی دوەم لاوازە چونکە ئەوەی ریوایەت کراوە لە پیشەوا عومەر پیچەوانەی ئەو قسەیە کەباس کر اوە .

ریگای حەل کردنی ئەم جۆرە روداوانە :-

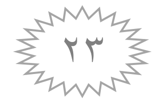
یەکەم :- وادادەنیێن کە یەکیان پێش ئەوەی تر مردوە و مردوی دوەم دەکەین بە میراتگری مردوی یەکەم و مەسەلەیەکی ئاسایی حەل دەکەین پاشان وا گریمان دەبەین ئەوەی دوەم پاشی ئەوەی یەکەم مردوەو مەسەلەیەکی تر دروست دەکەین و وەکو موناسخە حول دەکریێ.

دووەم:- مەسەلەکە بەپیچەوانە حەل دەکەین واتە خالی یەکەم پیچەوانە بکەوە .

نمونە : ژن و مێردێك بەیەکەوە خنکان بەلام نەزانرا کامیان پیش ئەوەی تر مردوە ، میراتگری ژنەکە(داپیر ،کچ، مام) وە میراتگری مێردەکە (کچ – مام) :-

١- وا دادەنیێن مێردەکە سەرەتا مردوە پیش ژنەکە:

ژن	کچ	مام	مەسئەلە	الجامعە	
٨\١	٢\١	ع	٨	٤٨=٨×٦	
١	٤	٣			
٦=٦×١	٢٤=٦×٤	١٨=٦×٣			
کچ	داپیر	مام			
٢\١	٦\١	ع	٦		
٣	١	٢			

٢- وا دادەنێین کە ژنەکە پێش مێردەکە مردوە :

میرد	کچ	داپیر	مام	مەسئەلە	الجامعه
١\٤	١\٢	١\٦	ب	١٢	١٢×٢=٢٤
٣	٦	٢	١		
٢×٣=٦	٢×٦=١٢	٢×٢=٤	١×٢=٢		
کچ	مام				
١\٢	ب		٢		
١×٣=٣	١×٣=٣				

وصلى الله وسلم على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه اجمعين

٢٢شعبان ١٤٤٠ --- ٢٧\٤\٢٠١٩

السبت \ شقلاوه